

Pavel Cibulka

"Parlamentarische Führungsgruppen und politische Strukturen in der tschechischen Gesellschaft", Bd. 1: "Tschechische Abgeordnete und Parteien des österreichischen Reichsrats 1907–1914", Robert Luft, München 2012... : [recenzja]

Historia Slavorum Occidentis 2(9), 274-277

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Robert Luft, *Parlamentarische Führungsgruppen und politische Strukturen in der tschechischen Gesellschaft*, Bd. 1: *Tschechische Abgeordnete und Parteien des österreichischen Reichsrats 1907–1914*, Oldenbourg Verlag, München 2012, ss. 667; Robert Luft, *Parlamentarische Führungsgruppen und politische Strukturen in der tschechischen Gesellschaft*, Bd. 2: *Biographisches Handbuch*, Oldenbourg Verlag, München 2012, ss. 561.

Mnichovský historik Robert Luft, pracovník Collegia Carolina, předložil vědecké veřejnosti dvousvazkovou monografii završující jeho dlouholetá studia věnovaná vývoji parlamentarismu v habsburské monarchii a českých zemích, především pak před první světovou válkou. V centru autorova zájmu bylo působení českých poslanců na říšské radě v období zasedání poslanecké sněmovny rakouského parlamentu zvolené na základě všeobecného volebního práva v letech 1907 a 1911, tj. tzv. lidové sněmovny.

Soustředěný pohled mnichovského badatele je zaměřen na množinu českých poslanců zvolených v letech 1907–1914, tj. celkem 163 osob. Čeští poslanci jsou v knize nahlíženi z několika zorných úhlů – z rovin teorie elit, fungování politického systému, politické kultury, vývoje sociálního a ekonomického systému ad.

Autor vychází z politologických analýz fungování stranickopolitických systémů. Základ jeho přístupu vytvořily teorie konfliktních linií (*cleavages*), politických táborů a sloupové politické kultury. Autor provedl širokou sociologickou analýzu složení české parlamentní delegace ve dvou posledních předválečných volebních obdobích. Metodický fundament této analýzy představuje začlenění všech poslanců do jednoho z pěti politických táborů: národně-liberálního, katolicko-národního, agrárního, sociálně-demokratického a národně-sociálního.

Autor hledal odpověď na teoretickou otázku, které zájmové polarity (práce a kapitál, stát a církev, město a venkov, jakož i různé varianty protikladu centra a periférie) hrály v české společnosti hlavní úlohu. Soudí, že pro české prostředí bylo charakteristickým silné svázání veřejného života organizačními vazbami a zahuštění veřejného prostoru. Luft považuje mj. za velmi důležité, že agrární sektor nepředstavoval v českém prostředí retardační

prvek, ale že naopak přispěl k modernizaci a industrializaci české společnosti, především díky silným pozicím agrárního průmyslu.

Luft přistupuje ke zkoumané pevně ohraničené množině poslanců na konceptuálním základě metod kolektivní biografie. Nejprve charakterizuje současný stav bádání a všimá si mnohdy znatelných rozdílů v zpracování vývoje politických stran v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Předkládá rovněž takřka úplný soupis různých biografických příruček, které posloužily jako metodologické pozadí, zdroj informací, případně i jako možnost dalšího poučení ve speciálních oblastech. Připomeňme, že téměř současně s Luftovým kompendiem spatřil světlo světa *Biografický slovník poslanců moravského zemského sněmu v letech 1861–1918* (Brno 2012) zpracovaný kolektivem historiků pod vedením Jiřího Malíře. Tento slovník přináší svým pojetím metodologicky zajímavé srovnání přístupu ke zpracování hesel, a u osob disponujících zemským a říšským poslaneckým mandátem i paralelní biogramy. Naproti tomu se autor netají tím, že jedním ze vzorů a protějšků jeho práce byla publikace Haralda Bindera o haličských poslancích *Galizien in Wien. Parteien, Wahlen, Fraktionen und Abgeordnete im Übergang zur Massenpolitik* (Wien 2005).

Luft se nejprve zaměřuje na vyhodnocení biografických dat poslanců. Ze statistického hlediska zpracovává data o sociálním původu poslanců, jejich stáří, vzdělání a povolání v době výkonu poslaneckého mandátu. V poslední souvislosti rozlišuje hlavní i tzv. vedlejší povolání. Jenom minuciózním rozborem těchto skutečností bylo totiž možné vypořádat se s osobnostmi typu Karla Kramáře, který byl poslancem s ekonomickým a právnickým vzděláním, pyšnicím se titulem doktora práv, vlastnicím textilní továrny a vykonávajícím politickou činnost plným úvazkem. Luft se proto nespokojuje s osamocenými údaji z parlamentních dotazníků a příruček, ale vždy si všímá celkové životní dráhy posuzovaného poslance. Česká poslanecká obec patřila věkově k těm nejmladším, přesto však poměrně zkušeným delegacím, tj. se zkušenostmi ze zemské a komunální politiky, spolků a jiných veřejných korporací. Luft tuto charakteristiku pouze neuvádí, ale dokládá výsledky podrobného zkoumání v příslušných tabulkách.

Zdařilé uplatnění politologických a historiografických metod ukazuje autor při analýze volebního systému do poslanecké sněmovny po reformě z roku 1907. Luft podtrhuje význam zachování úlohy korunních zemí, rozdělení obvodů na městské a venkovské, jakož i nacionální rozdělení voličských obvodů. Kniha podrobně zkoumá průběh říšských voleb. Autor se zajímá o výběr kandidátů, volební strategie jednotlivých stran, rozbor prvního kola voleb

a užší volby, o úspěch jednotlivých politických stran, důsledně určuje stranickou příslušnost, popř. rozlišuje kandidáty vystupující samostatně a ty, kteří byli podporováni koalicemi stran. Na rozdíl od starších prací se Luft pečlivě zabývá i všemi opakovanými a doplňovacími volbami, včetně případu posledního zvoleného poslance, který kvůli vypuknutí světové války nestačil vykonat poslanecký slib a do poslanecké sněmovny nakonec nevstoupil.

Z hlediska systémů politických stran přistupuje Luft i k vytváření poslaneckých frakcí v lidové sněmovně. Předkládá čtenáři perfektní rozbor příslušnosti k stranickým klubům, k nadstranickým českým strukturám sdružujícím české poslance a zaznamenává i účast poslanců v zájmových sdruženích ve sněmovně, např. ve sdružení agrárníků, vysokoškolských učitelů, živnostníků, soudců, advokátů ad.

Završení analýz obsažených v prvním díle představuje syntetické zhodnocení forem české politické kultury před první světovou válkou v závěru tohoto dílu. Podle Luftova názoru se z hierarchicky strukturované stavovské společnosti vyvinula silně diferencovaná, vrstevnatá, profesně segmentovaná občanská společnost, vedle níž přežívaly starší sociální skupiny, které se přizpůsobily moderním podmínkám, např. šlechta. Jako hlavní sociální skupiny české společnosti se profilyvaly dělnictvo, pracující v živnostenských a průmyslových závodech, sebevědomé rolnictvo, početné úřednictvo a další městské a venkovské středostavovské skupiny. Společnost v českých zemích byla ideově diferencována nejenom podle výše popsaných konfliktních linií, ale především na základě existence dvou relativně uzavřených národních společenství žijících v českých zemích. Vědomí této skutečnosti umožňovalo i pluralitně členěné české společnosti účinnou národní mobilizaci, např. prostřednictvím vytvoření národního bloku v poslanecké sněmovně. Existenci pěti politických táborů, vyznačujících se značnou dávkou organizační provázanosti a vnitřní samostatnosti, považuje Luft za evropský unikát. Politické strany představovaly proto především reprezentanty těchto sociomórálních prostředí.

Druhý svazek Luftovy monumentální práce tvoří kompletní biogramy všech 163 českých poslanců. Obecným kritériem zařazení do slovníku byla česká národnost a zvolení do poslanecké sněmovny v letech 1907 až 1914. V této době již národní identifikace s českou národností nepředstavuje závažnější problém, snad s výjimkou českého šlechtice Vojtěcha hraběte ze Šternberka, jehož se týkají obvyklé potíže s národnostním vědomím šlechty

v českých zemích, a českého sociálního demokrata Petra Cingra, zvoleného v polském volebním obvodě. Struktura biografických hesel může nepochybně sloužit jako vzor. Každé heslo by mělo obsahovat: jméno a příjmení (včetně používaných variant), datum narození, místo narození (včetně počtu jeho obyvatel v roce 1880), bydliště v době výkonu poslaneckého mandátu (včetně počtu jeho obyvatel k roku 1910), místo a datum úmrtí, někdy i místo pohřbení, původ rodiny, rodinný stav, jméno manželky a dětí, náboženská příslušnost, vzdělání a profesní kariéra do roku 1907, povolání a ekonomická činnost v letech 1907–1914, komunální a zemská samospráva, veřejná činnost v různých komorách a radách, profesní kariéra po roce 1914, osobní bibliografie rozdělená na práce před rokem 1907, v letech 1907–1914 a po roce 1914 až do smrti, poznámky a zvláštnosti vážící se k osobám jednotlivých poslanců, kompletní soupis pramenů a literatury. Konkrétní parlamentní činnost všech poslanců vysvětluje nejen ze statistik počtu podaných neodkladných návrhů (zvláště jsou vyčleněny návrhy v případech stavů nouze), prostých návrhů, řečí (i zpravodajských), interpelací, ale lze ji poznat i z charakteristik hlavních zájmových okruhů při vystoupeních daného poslance ve sněmovně. Luft se pečlivě snaží zachytit veškeré zajímavé rodinné, personální a profesní vazby, jež by jinak mohly zůstat nepovšimnuty. Tato druhá část si také zaslouží obzvláštního ocenění, neboť tvůrcem slovníku nedocenitelné informační hodnoty je jediný badatel. Luft se přitom snažil o maximální úplnost sledovaných údajů, což lze nejvíce ocenit u méně známých poslanců, zatímco u nejvýznamnějších osobností (Masaryk, Kramář, Žáček ad.) musel přikročit k selekci známých faktů.

V rámci časopisecké recenze není možné dotknout se všech přínosných momentů, inovativních metodologických postupů, objevných faktů a tvrzení obsažených v obou svazcích Luftovy knihy. V každém případě jeho práce přináší mnohem více než slibuje název, neboť autorovy charakteristiky politického, sociálního a ekonomického vývoje se rozhodně netýkají pouze sedmi popisovaných let, ale přinejmenším celého údobí let 1848–1918, a jeho publikace se tak řadí k nejlepším pracím popisujícím tuto periodu vývoje českých zemí. První díl monografie představuje zásadní přínos k poznání politických dějin Předlitavska, druhý pak těžko dosažitelný vzor pro biografické příručky podobného obsahu a rozsahu.